

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ САМОСТІЙНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ
ІНШОМОВНОГО ПИСЬМА**Міхно Світлана,**

кандидат педагогічних наук, старший викладач

ORCID ID 0000-0002-8307-1028

Сумський державний університет

вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, Україна, 40007

s.mihno@el.sumdu.edu.ua**Золотова Світлана,**

старший викладач,

ORCID ID 0000-0003-1739-8652

Сумський державний університет

вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, Україна, 40007

sweetlana.zolotova@gmail.com

***Анотація.** У статті обґрунтовано методику та представлено практичний досвід формування творчої самостійності студентів засобами іншомовного письма, схарактеризовано принципи забезпечення процесу навчання апробованими методами індивідуалізації та стимулами мотивації студентів до активізації самоосвіти як найбільш проблемні аспекти у системі навчання іноземної мови. Автори визначають специфіку методів організації самостійної роботи в умовах карантинних обмежень; особливості під час дистанційного навчання; переваги та недоліки індивідуальної діяльності; напрямки педагогічної діяльності, які дозволяють поєднувати самостійну роботу студентів з онлайн заняттями. Наголошується на ефективності проведення позааудиторних заходів в процесі вивчення іноземної мови. Підкреслюється важливість нових форм розвитку навичок письма у процесі самостійної роботи студентів: використання навчальних блогів. На думку авторів, технологія ведення блогів є ефективним засобом удосконалення сучасних підходів у системі вивчення іноземної мови.*

***Ключові слова:** самостійна робота; вищі навчальні заклади; діяльність в Інтернеті; нові форми письма; дистанційне навчання; індивідуальна діяльність.*

FORMING STUDENTS' CREATIVE INDEPENDENCE
WHILE WRITING IN A FOREIGN LANGUAGE**Mikhno Svitlana,**

PhD in Pedagogy, senior lecturer

ORCID ID 0000-0002-8307-1028

Sumy State University

2, Rymskoho-Korsakova St, Sumy, 40007, Ukraine

s.mihno@el.sumdu.edu.ua**Zolotova Svitlana,**

senior lecturer

ORCID ID 0000-0003-1739-8652

Sumy State University

2, Rymskoho-Korsakova St, Sumy, 40007, Ukraine

sweetlana.zolotova@gmail.com

© Zolotova S., Mikhno S., 2021

Abstract. *The article substantiates the methodology and provides the practical experience of the organization of students' independent work with the help of foreign language writing in Ukrainian higher educational establishments. The article establishes the principles of providing the learning process with proven methods of individualization, determining the incentives to motivate students to intensify self-education as the most problematic aspects in the system of foreign language training. The authors identify the specific features of the methods of organizing students' independent work in the conditions of quarantine restrictions, its peculiarities during distance learning, the advantages and disadvantages of students' individual activities and approaches, which allow the teachers to combine students' independent activities with online classes. The effectiveness of the implementation of extracurricular activities in the process of learning a foreign language is determined. Emphasis is made on the importance of establishing new forms of writing skills in the process of students' independent work: the use of educational blogs. According to the authors, the technology of students' blogging is an effective means to improve modern approaches in the system of foreign language learning. Methods of research: analysis, synthesis, generalization of the studied issue, pedagogical observation, analysis and substantiation of the practical experience of the organization of students' independent work with the help of foreign language writing.*

Key words: students' independent work; higher education establishments; online activities; new forms of writing skills; distance learning; students' individual activities.

Вступ

У Національній Програмі з англійської мови для професійного спілкування (АМПС) зазначається, що розширення Європи привело до радикальних змін у сфері освіти. Створення європейського простору вищої освіти висуває складні завдання щодо збільшення мобільності студентів, більш ефективного міжнародного спілкування, легшого доступу до інформації та більш глибокого взаєморозуміння (Ніколаєва, 2003). Система мовної освіти на сучасному етапі перебуває в процесі євроінтеграції і виклики сучасності докорінно змінили відносини «студент – викладач», «студент – процес навчання». Акценти значно перемістилися у бік самостійного оволодіння знаннями у закладах вищої освіти. Забезпечення процесу навчання вивіреними методами індивідуалізації, визначення стимулів мотивації студентів до активізації самоосвіти являють собою найбільш проблемні моменти у системі іншомовної підготовки студентів вищої школи України.

Сучасна освіта та технологічний прогрес надають широкі можливості для самостійної творчої діяльності студентів. Однак на сьогодні залишаються нерозв'язаними суттєві суперечності між необхідністю творчої самостійної пізнавальної діяльності студентів, широкими можливостями, які надає сьогодення (електронні засоби навчання, мережа інтернет, носії мови, велика кількість годин з дисципліни для самостійної роботи студентів) та неготовністю студентів та викладачів до організації творчої самостійної роботи студентів у сучасних умовах, особливо з іноземної мови.

Матеріали та методи дослідження

Метою статті є обґрунтування методики та представлення практичного досвіду формування творчої самостійності студентів засобами іншомовного письма, зокрема під час ведення власних блогів англійською мовою з дисципліни «Іноземна мова (англійська)»

Методи дослідження: аналіз, синтез, узагальнення інформації стосовно досліджуваної проблеми, педагогічне спостереження, аналіз та представлення практичного досвіду формування творчої самостійності студентів засобами іншомовного письма.

Аналіз наукової розробки проблеми самостійної пізнавально-творчої діяльності студентів у процесі навчання засвідчив, що її розв'язання привертало увагу багатьох педагогів та психологів. На розвитку творчого потенціалу суб'єктів пізнавальної діяльності акцентується увага у педагогічних працях К. Ушинського, В.

Сухомлинського, В. Лозової, О. Павленкової та ін. Проблему розвитку самостійності тих, хто навчається, досліджують В. Буряк, С. Гончаренко, О. Демченко, І. Зайцева, Т. Плохута, Н. Усенко, Т. Шамова та ін. Основи організації навчальної і творчої діяльності розкрито у дослідженнях В. Андрєєва, Ю. Бабанського, М. Лазарєва, І. Підкасистого та ін. Проблему навчання письму на уроках іноземних мов досліджували такі вчені-методисти, як І. Андрієнко, І. Бім, С. Шатілов, Г. Рогова, Н. Гез, В. Рахманінова, С. Ніколаєва, А. Волкова, К. Гаращук, Л. Гаращук. Роль інформаційних технологій у навчанні письмового мовлення при вивченні іноземних мов розглядали С. Тяпкіна, Б. Курран та інші.

Обговорення

Видатний український педагог В. Сухомлинський у своїй праці «Сто порад учителям» безперечний пріоритет віддає самостійній роботі, підкреслює, що не тільки педагог, але й самі учні мають ставити перед собою мету і завдання самостійної розумової праці, тільки тоді вона перетворюється в справжнє навчання як творчу працю (Сухомлинський, 1988).

Організація самостійної роботи студента базується на ряді принципів: науковість, наочність, систематичність і послідовність, наступність у самостійній роботі, зв'язок теорії з практикою, свідомість і активність, індивідуалізація стилю самостійної навчальної праці, доступність і посиленість самостійної роботи, облік трудомісткості навчальних дисциплін і оптимальне планування самостійної роботи, міцність засвоєння знань. На перший план ми висуваємо принцип свідомості і активності самостійного навчального праці, який виключає механічне заучування матеріалу, орієнтує студентів на глибоке розуміння і осмислення його утримання, на вільне володіння набутих знаннями (Павленкова, 2017).

Самостійність студента у здобутті знань проявляється лише завдяки власній навчальній діяльності, з появою внутрішньої потреби у знаннях, пізнавальних інтересів, захопленості. У цьому розумінні самостійності справді неможливо навчитися. Таку самостійність можна лише розвивати у процесі самодіяльності. Ми розглядаємо самостійність як комплексне багатобічне явище, яке обумовлює результат засвоєння навчального матеріалу і розвитку студента як суб'єкта навчальної діяльності. Навчальна самодіяльність студента виступає як своєрідна єдність змістовної, процесуальної і особистісної сторін навчання: з одного боку, вона виступає як проблема, завдання, що несе аспект виявлення і розкриття власних можливостей і впливів; з іншого – представлена як система дій студента, що виходять у результаті на реалізацію і опредмечування сутнісних сил саморозвитку особистості, його суб'єктних функцій (Лазарєв, 2005).

Творча діяльність, як складова більш широкого поняття «евристична діяльність», передбачає участь того, хто навчається, у конструюванні всіх елементів власної освіти: сенсу, мети, змісту, оптимального вибору форм і методів навчання, індивідуальної траєкторії освоєння освітніх сфер і т.д. Евристична діяльність включає в себе: 1) самі творчі процеси зі створення освітньої продукції у навчальних предметах; 2) пізнавальні процеси, неминучі й необхідні для супроводу творчості; 3) організаційні, методологічні, психологічні й інші процеси, які забезпечують творчу й пізнавальну діяльність (Лазарєв, 2019).

Застосування різних дистанційних технологій та електронних засобів навчання можна розглядати як логічний етап еволюції традиційної системи освіти. Завдання, які передбачають їх використання, вимагають високого рівня пізнавальної і творчої самостійності студентів та широке використання евристичних навичок, а також є потужним засобом підвищення ефективності навчання.

Враховуючи все вищезазначене, пропонуємо використовувати ведення власного навчального блогу англійською мовою з метою розвитку навичок письма як вид індивідуальної самостійної роботи студентів з дисципліни «Іноземна мова (англійська)». Така робота об'єднує у собі розвиток пізнавально-творчої самостійності студентів та використання сучасних можливостей мережі інтернет.

Письмо, в даному випадку, як один із основних мовних компонентів, потребує від студента досить високої мовної компетенції, яка відповідає його рівню володіння іноземною мовою і демонструє його інтелектуальний рівень з експозицією світогляду, відображенням культури, носієм якої є студент, інтересів особистого характеру та мотиваційних процесів (Скляренко, 2012). Створюючи власні блоги іноземною мовою, і освоюючи практику їх ведення, студент змушений самостійно оволодівати базисними складовими письмової іншомовної комунікації, яка потребує володіння достатнім об'ємом вокабуляру, знань основних граматичних аспектів, функціональне використання мови (Золотова, Міхно, 2019). Організація і ведення студентських блогів іноземною мовою явище сучасне, цікаве, соціально-комунікативне.

У зв'язку з мізерною кількістю аудиторних годин призначених на вивчення іноземної мови у ЗВО навчання письму іноземною мовою увага майже не приділяється. Велику кількість часу займає навчання спілкуванню, читанню, аудіюванню, а також поповненню словникового запасу і ліквідації прогалин з граматики, оскільки вони є каркасом для усіх інших видів мовленнєвої діяльності. Саме тому вважаємо за доцільне використання ведення власного блогу англійською мовою з метою розвитку навичок письма у якості методу навчання письму іноземною мовою; і як форму організації самостійної позааудиторної роботи студентів у день для самопідготовки.

Процес навчання повинен здійснюватися у відповідності з індивідуальними можливостями суб'єкта навчання; темпи навчання, обсяги матеріалу для засвоєння, способи отримання знань, вмін та навичок повинні бути індивідуалізовані. Наявність у сучасного студента навичок онлайн спілкування на високому технологічному рівні дає можливість передбачити, що використання блогів, ведення студентами власних веб-сторінок з презентацією самостійно розробленої інформації може використовуватися як досить потужний інструмент організації самостійної роботи.

Ведення блогів забезпечує максимальну індивідуалізацію навчання і регулярну (можливо навіть щоденну) роботу студента, що надзвичайно важливе для вивчення іноземної мови, а також полегшує контроль викладачем, оскільки вся інформація зберігається із зазначенням дати виконання і доступна цілодобово онлайн.

Доказами доцільності і ефективності організації самостійної роботи студентів за допомогою навчальних блогів є цілий ряд специфічних умов, за яких відбувається даний процес: студенти ведуть власний блог англійською мовою у зручний для себе час та кожен працює індивідуально відповідно до своїх власних можливостей, вмін і інтересів, використовує і поповнює власний словниковий запас, практикує граматичні конструкції, яким надає перевагу саме він, підбирає факти та інформацію, яка цікава та корисна саме йому та відображає його внутрішній світ.

Розвиток навичок писемного мовлення відбувається за наявності ряду умов:

- студент має високий рівень мотивації для проведення онлайн дискусій / монологів у письмовій формі;
- студент попередньо забезпечений (за допомогою викладача) завданнями і зразками структури, змісту і мовних особливостей письма;
- наявності інформаційної культури студента і здатності до самооцінки своїх дій для вирішення поставлених задач;
- фасилітації викладача, який регулярно перечитує роботи, задає напрямки, тематику і разом зі студентом аналізує найбільш поширені помилки.

Такі завдання дозволяють ефективно використовувати аудиторні години з дисципліни, оскільки робота в аудиторії передбачає тільки інструктаж до завдання, регулярний уточнюючий моніторинг роботи студентів, надання зворотного зв'язку та визначення рекомендованої тематики студентських блогів.

Роль викладача є опосередкованою, він створює умови протікання самостійної діяльності, стимулює активність студентів, заохочує творчість через уникання авторитаризму і створення атмосфери співробітництва і співтворчості, що відповідає вимогам організації особистісно-зорієнтованого навчання.

Фіксація тексту у часі та онлайн надає можливості студентам перечитати свої роботи і самі знайти помилки та проаналізувати їх. Ми не рекомендуємо на початковому етапі виправляти помилки та коментувати граматичну правильність речень.

Завдання цікаве не тільки студентам, оскільки дозволяє використовувати засоби мультимедіа і надає свободу у виборі методів роботи, але і викладачам. Студенти більш вільно і творчо висловлюють свої думки у зручних для себе обставинах і відкриваються з іншої сторони.

Найскладнішим етапом запропонованого виду самостійної роботи вважаємо початковий операційний, а саме приступити до написання, вибрати час, пристрій та онлайн платформу для роботи.

Оформлення блогів є додатковим елементом підсилення мотивації та полегшення психологічного бар'єру перед початком роботи. Починаючи з технічних нескладних кроків, таких як включення електронного приладу, знаходження власної вебсторінки, початок графічного оформлення, студент поступово включається в роботу і переходить до власне написання тексту іноземною мовою. Демонстрація власного навчального продукту викликає почуття гордості, задоволення від результату і тим самим стимулює інтерес і заохочення до продовження роботи.

Оприлюднення результатів вважаємо необхідним етапом для такого завдання як ведення студентами власного блогу англійською мовою з метою розвитку навичок письма. Студенти можуть переглянути блоги одногрупників та розмістити коментарі, це стимулює конкурентність, тим самим підсилюючи мотивацію і додає натхнення.

Справжня аудиторія читачів, яка має змогу перечитати роботу студента, наближує навчальне завдання до життя і воно перестає бути відірваним від практичної реальності, що дуже часто спостерігається у сучасній українській освіті.

Теми занять, на яких використовуються навчальні блоги студентів, можуть бути різні відповідно до робочої програми з дисципліни. В межах загальної теми рекомендуємо надавати студентам свободу у виборі підтеми, яка буде мати особистісну значущість для студента, оскільки, за твердженням українського професора М. Лазарева, під час виконання евристичного завдання, студенти одночасно створюють два важливі для себе освітні продукти – зовнішній і внутрішній. Зовнішній продукт – це результат виконання евристичного завдання (твір, проект тощо). Внутрішній продукт – це більш інтегрований й зовні часто непомітний результат діяльності, але він є справді стратегічним, тому що являє собою кінцеву мету – досягнутий рівень професійно-творчої самореалізації особистості (Лазарев, 2005).

Робота з навчальними блогами ведеться кожного дня, окрім вихідних, але за бажанням або з метою компенсувати пропущені дні у роботі на блогами студенти можуть працювати і у вихідні. Особливо це стосується тих ситуацій коли є натхнення і переповнюють емоції, які можна втілити у писемному мовленні.

Недооцінка ролі писемних завдань у навчанні іноземних мов негативно впливає на весь навчальний процес. Адже, відомо, що у 90% людей зоровий канал сприйняття інформації в декілька разів сильніший в порівнянні зі слуховим (Андрієнко, 2001). Це дає підстави для припущення, що обсяг і міцність засвоєного матеріалу, сприйнятого через зоровий канал зв'язку, будуть значно вищими.

Ще одним позитивним аспектом ведення блогів є подолання сором'язливості студентів та страху перед іншомовною комунікацією. Крок за кроком студенти пишуть тексти все більших і більших розмірів, намагаються логічно їх поєднати, і поступово від писемного мовлення переходять до усного.

Наявність коментарів заохочує діалогічне мовлення, студенти бажають відповісти на них, висловити свої думки, емоції і перестають концентрувати увагу на самому іншомовному тексті і володіння мовою переходить у засіб спілкування, а не у мету вивчення дисципліни.

Б. Курран виділяє наступні етапи роботи над блогами з метою розвитку навичок письма англійською: виберіть тему, визначте формат та платформу, підготуйте та

напишіть, опублікуйте. Він зазначає, що окрім навчальної мети, такі види публічних робіт допомагають студентам відчувати себе частиною громади, формують чітку громадянську позицію, студенти залишають свій «цифровий відбиток у суспільстві». Ми вважаємо, що такі види проєктів з навчальних можуть стати соціальними (Курран, 2012).

Результати дослідження

Забезпечення реалізації структурних компонентів самостійної роботи з англійської мови передбачає послідовну реалізацію технологічної специфіки творчої діяльності студентів: вільний вибір теми і мети роботи, пошук й формулювання пізнавально-творчої проблеми, виявлення суттєвих її суперечностей, визначення завдань, їх поступове виконання, порівняння свого розв'язання з іншими версіями, отримання (за необхідності) консультації викладача; глибоке, тривале занурення у творчий пошук, застосування у ньому механізмів творчої пізнавальної діяльності; повноцінне використання студентом засобів і методів самоконтролю, поточної корекції створеного продукту. Саме завдяки евристичному підходу до реалізації завдання студентам необхідно надавати достатньо часу для виконання завдань, надавати умови для повного занурення у самостійну роботу, коректна консультація з боку викладача, одногрупників та з інших джерел інформації, можливість своєчасної діагностики та корекції власних освітніх продуктів (Зайцева, Плохута та ін., 2021).

Ведення студентами власного блогу англійською мовою з метою розвитку навичок письма базується на принципах: системності і послідовності, доступності, зв'язку з життям, свідомості й активності, індивідуального підходу до студентів, емоційності.

Спільне ведення блогів студентами розширює їх можливості. З індивідуальних самостійних робіт вони перетворюються на колективні і можуть використовуватися також для командних, творчих видів проєктної роботи. До них відносимо онлайн спілкування, електронні листи один одному іноземною мовою, а також Wiki-секції у системі дистанційного навчання Сумського державного університету, які надають можливість групі студентів створити спільний текст із декількох частин. Ці частини кожен студент створює і додає окремо, але вони підпорядковані єдиній меті. Прикладом такого завдання є оформлення спільної заявки на грант, яка складається з мети грантового проєкту, обґрунтування її актуальності та важливості, бюджету, тощо. Проте досвід роботи з такими завданнями показує неготовність студентів працювати у групі, і саме тому ми переорієнтували свою увагу на індивідуальну роботу з блогами.

Для ведення власного блогу англійською мовою з метою розвитку навичок письма студенти широко використовують власні індивідуальні мобільні пристрої. Електронні пристрої невід'ємні від людини у сучасному світі, завжди наявні із собою і це дозволяє студенту виконати завдання у будь який момент, що значно посилює мотивацію навчання, індивідуалізацію і диференціацію процесу навчання, надає можливість самостійного вибору режиму навчальної діяльності, і є ефективним засобом для здійснення індивідуально-орієнтованого навчання.

Висновки та перспективи

На нашу думку, ведення студентами власного навчального блогу англійською мовою сприяє ефективному розвитку навичок писемного мовлення, розвиває творчу самостійність студентів і залучає використання евристичних механізмів діяльності та можливостей сучасних інформаційних технологій. Матеріали цього дослідження можуть бути корисними викладачам для організації самостійної роботи студентів в умовах онлайн навчання та навчання із застосуванням дистанційних технологій, яке є домінуючим під час пандемії COVID 19. До перспектив подальших наукових розвідок відносимо дослідження використання електронних засобів навчання в умовах навчання із застосуванням дистанційних технологій, розроблення методик підвищення ефективності цього процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Андрієнко, 2001 – *Андрієнко І.Ф.* Зарубіжні методичні концепції навчання іншомовного писемного мовлення та їх застосування в українському ВНЗ. *Іноземні мови.* 2001. №3. С. 22-25.
- Зайцева, Плохута та ін., 2021 – *Зайцева І.О., Плохута Т.М., Усенко Н.М.* Реалізація структурних компонентів самостійної роботи студентів в евристичному навчанні іноземних мов. *Інноваційна педагогіка.* Вип. 32, Т. 2. 2021. С. 148 – 152.
- Золотова, Міхно, 2019 – *Золотова, С.Г., Міхно С.В.* Розвиток навичок іншомовної комунікації студентів та аспірантів. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.* Вип. 34. Глухів, 2017. С. 93–101.
- Курран, 2012 – *Ben Curran.* How Blogging Can Improve Student Writing. TLN Teacher Leaders Network. Published online: November 28, 2012 [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.edweek.org/tm/articles/2012/11/28/tln_curran.html
- Лазарев, 2005 – *Лазарев М. О.* Творча самореалізація майбутнього вчителя в евристично-модульному навчанні. *Педагогічна творчість : методологія, теорія, технології : монографія.* К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2005. С. 117–151.
- Лазарев, 2019 – *Пізнавально-творча і професійна реалізація особистості в евристичній освіті: монографія.* За редакцією М. Лазарева. Суми, 2019. 242 с.
- Ніколаєва, 2003 – *Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання.* Наук. ред. українського видання С.Ю. Ніколаєва. К.: Ленвіт, 2003. 273 с.
- Павленкова, 2017 – *Павленкова О. В.* Самостійна робота студентів як важливий компонент вищої освіти. *Матеріали навчально-наукової конференції з міжнародною участю «Інноваційні технології в організації самостійної роботи студентів медичних освітніх закладів».* Полтава, 2017. С. 117–119.
- Склярєнко, 2012 – *Склярєнко Н. К.* Методика формування іншомовної компетентності у техніці письма. *Іноземні мови.* 2012. № 2. С. 13–18.
- Сухомлинський, 1988 – *Сухомлинський В. О.* Сто порад учителям. К. : Рад. шк., 1988. 304 с.

REFERENCES

- Andriyenko, 2001 – *Andriyenko I.F.* Zarubizhni metody`chni kontseptsiyi navchannya inshomovnoho py`semnogo movlennya ta yix zastosuvannya v ukrayins`komu VNZ. *Inozemni movy`.* 2001. #3. S. 22-25 [in Ukrainian]
- Zajtseva, Plokhuta et al., 2021 – *Zajtseva I.O., Plokhuta T.M., Usenko N.M.* Realizaciya strukturny`x komponentiv samostijnoyi roboty` studentiv v evry`sty`chnomu navchanni inozemny`x mov. *Innovacijna pedagogika.* Vy`p. 32, T. 2. 2021. pp. 148 – 152 [in Ukrainian]
- Zolotova, Mikhno, 2019 – *Zolotova, S.G., Mikhno S.V.* Rozvy`tok navy`chok inshomovnoyi komunikaciyi studentiv ta aspirantiv. *Visny`k Glukhivs`kogo natsional`nogo pedagogichnogo universy`tetu imeni Oleksandra Dovzhenka.* Vy`p. 34. Gluxiv, 2017. pp. 93–101 [in Ukrainian]
- Kurran, 2012 – *Ben Curran.* How Blogging Can Improve Student Writing. TLN Teacher Leaders Network. Rublished online: November 28, 2012 [Elektronny`j resurs] – Rezhy`m dostupu : http://www.edweek.org/tm/articles/2012/11/28/tln_curran.html [in English]
- Lazaryev, 2005 – *Lazaryev M. O.* Tvorchia samorealizaciya majbut`ogo vchy`telya v evry`sty`chno-modul`nomu navchanni. *Pedagogichna tvorchist` : metodologiya, teoriya, texnologiyi : monografiya.* K. : NPU im. M. P. Dragomanova, 2005. pp. 117–151 [in Ukrainian]
- Lazaryev, 2019 – *Piznaval`no-tvorchia i profesijna realizaciya osoby`stosti v evry`sty`chnij osviti: monografiya.* Za redakciyeyu M. Lazaryeva. Sumy`, 2019. 242 p [in Ukrainian]

- Nikolayeva, 2003 – Zagal'noyevropejs'ki Rekomendaciyi z movnoyi osvity`: vy`vchennya, vy`kladannya, otsinyuvannya. Nauk. red. ukrayins`kogo vy`dannya S.Yu. Nikolayeva. K.: Lenvit, 2003. 273 p [in Ukrainian]
- Pavlenkova, 2017 – *Pavlenkova O. V.* Samostijna robota studentiv yak vazhly`vy`j komponent vy`shhoyi osvity`. Materialy` navchal`no-naukovoyi konferenciyi z mizhnarodnoyu uchastyu «innovacijni tehnologiyi v organizaciyi samostijnoyi roboty` studentiv medy`chny`x osvitnix zakladiv». Poltava, 2017. pp. 117–119 [in Ukrainian]
- Sklyarenko, 2012 – *Sklyarenko N. K.* Metody`ka formuvannya inshomovnoyi kompetentnosti u texnici py`s`ma. Inozemni movy`. 2012. # 2. pp. 13–18 [in Ukrainian]
- Sukhomly`ns`ky`j, 1988 – Sukhomly`ns`ky`j V. O. Sto porad uchy`televi. K. : Rad. shk., 1988. 304 p [in Ukrainian]

Received: 23 June, 2021